

Ukončení životního a penzijního připojištění aneb Jaké daňové povinnosti tento akt s sebou přináší

Ing. Petr Koubovský, daňový poradce, č. osv. 3891 – Rödl & Partner Tax, k. s.

Jak životní, tak tzv. penzijní připojištění (dále jen i „pojištění“) je vnímáno především širokou veřejností jako jeden z asi nejvíce frekventovaných zaměstnaneckých benefitů nabízených českými zaměstnavateli. Důkazem budiž celkový počet 4,4 milionu spořicích občanů a již celkem více jak 25 let existence těchto produktů, kdy si s podporou státu lze spořit na penzi. Čím dál více lidí však řeší, jakým způsobem peníze ze své smlouvy vybrat, aby to pro ně bylo co nejvýhodnější.

Pokud vše běží tak, jak má, základy daně jak zaměstnanců, tak i samotných společností (zaměstnavatelů) se snižují a tím i jejich daňové zatížení.

Někdy však není zbylí a vaše životní či penzijní pojištění se musí ukončit. K tomu může docházet například při změně zaměstnání, kdy nový zaměstnavatel již benefit ve formě příspěvku na tento typ pojistky nenabízí. A zde přicházejí právě otázky, na které bych se rád detailněji v tomto svém příspěvku zaměřil – jak správně ze zrušené pojistky obdržené peněžní prostředky podrobit dani, v jakých termínech a tak, aby vše bylo v souladu se zákonnými předpisy a vůči finančnímu úřadu byl tzv. „čistý stůl“.

ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

V případě poskytování příspěvků na životní pojištění lze na daních ušetřit nemalé peníze. Není žádným tajemstvím, že maximální částka podpory činí 24 000 Kč ročně, avšak pouze za splnění zákonem daných podmínek:

- výplata pojistného plnění nejdříve v 60 letech (tj. datum, kdy smlouva skončí a klientovi budou vyplaceny peníze, které si za ta léta v rámci pojistky naspořil),
- pojištění je sjednáno minimálně na dobu 5 let,
- klient je pojištěn na riziko „dožití“ nebo na riziko „smrti nebo dožití“,
- pojistník je totožný s pojištěnou osobou,
- minimální částka sjednaná na dožití je u smluv do 15 let 40 000 Kč a 70 000 Kč u smluv nad 15 let.

PENZIJNÍ PŘIPOJIŠTĚNÍ

V případě penzijního připojištění a doplňkového penzijního spoření lze odečíst od základu daně pouze částku odpovídající úhrnu měsíčních příspěvků, které v jednotlivých měsících přesáhly výši, od níž náleží maximální státní příspěvek (jedná se o výši 1 000 Kč). Pro uplatnění maximálního odečtu 24 000 Kč je tedy třeba naspořit za rok alespoň 36 000 Kč.¹

Z hlediska zaměstnance jsou pak příspěvky zaplacené zaměstnavatelem na penzijní připojištění se státním příspěvkem, penzijní pojištění, doplňkové penzijní spoření či soukromé životní pojištění zaměstnance od daně z příjmů osvobozeny v celkovém úhrnu nejvýše 50 000 Kč ročně.²

MOŽNOSTI ŘEŠENÍ POJISTNÝCH SMLUV A JEJICH DAŇOVÉ NÁSLEDKY

Ještě než přistoupíme k samotné analýze zejména daňových dopadů zrušení pojistné smlouvy, rád bych se pozastavil nad dalšími možnými řešeními takového kroku, neboť zrušení bývá často finančně velmi nevýhodné.

a) Snížení pojistného na minimální hranici

Pokud by měl být důvodem zamýšleného zrušení pojištění nedostatek finančních prostředků na platbu pojistného, doporučuji zvážit například možnost snížit si pojistné na minimální hranici (reálně se může pak jednat pouze o několik stokorun měsíčně). Výhodou je poté samozřejmě eliminace negativních dopadů spojených se zrušením pojistky (vrácení daňových odpočtů), stejně jako následné uzavírání nové pojistné smlouvy, pokud se u vás finanční situace v budoucnu zlepší.

¹ § 15 odst. 5 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen „ZDP“).

² § 6 odst. 9 písm. p) bodu 3 ZDP.

b) Přestup mezi pojišťovnami

Toto řešení je sice také spojeno s negativními dopady, ale nikoli tak zásadními jako samotné zrušení. Podmínkou realizace přesunu je přesun peněz z původního životního pojištění přímo na účet nově vybrané pojišťovny. Samotný přechod mezi pojišťovnami je poměrně jednoduchý, ale dle zvoleného nového životního pojištění nás bohužel bude stát tzv. odkupné, tedy kapitálovou hodnotu životního pojištění po odečtu o určitý podíl, který zůstává pojišťovně. Upozorňuji, že pokud původní pojišťovna zašle finanční prostředky nejdříve na váš účet a vy až pak na účet nově zvolené pojišťovny, bude tento krok mít stejné důsledky jako zrušení pojistné smlouvy jako takové.

c) Konzervace pojistné smlouvy

Dalším možným řešením je tzv. konzervace pojistné smlouvy. Tento krok musí být však v souladu s podmínkami smlouvy a je nutné ji tedy minimálně pojišťovně nahlásit, lépe asi projednat. Zpravidla pokud není uskutečněna žádná platba déle než půl roku, pojišťovna předmětnou smlouvu ruší.

Dle mých zkušeností musí být smlouva uzavřena alespoň po dobu 36 měsíců. V žádosti je nutné uvést datum počátku odkladu a datum ukončení odkladu, přičemž stanovená doba odkladu placení nesmí přesáhnout 12 měsíců. Nárok na čerpání státního příspěvku po dobu odkladu však ani zpětně nevzniká.

d) Zrušení pojistné smlouvy

Jak jsem již výše několikrát naznačil, výpověď či zrušení smlouvy na penzijní připojištění se státním příspěvkem, penzijní spoření, doplňkové penzijní spoření nebo smlouvy na soukromé životní pojištění bude mít zpravidla nepříznivé daňové dopady. V obecné rovině lze očekávat:

- jednorázové vyrovnání, nebo
- jednorázové plnění z penzijního pojištění, a současně
- bývá vyplaceno tzv. odbytné nebo jiné plnění související se zánikem pojištění.

Negativa, která nás čekají a s kterými musíme počítat, jsou následující:

Zánik nároku na uplatnění odpočtu nezdanitelné části základu daně

Celkem logicky prvním důsledkem ukončení pojistné smlouvy je pozbytí nároku na uplatnění odpočtu nezdanitelné části základu daně, která automaticky zaniká.³

Povinnost dodanit dříve uplatněné daňové odpočty (u poplatníka)

Druhým, mnohem bolestivějším dopadem je povinnost o v minulosti uplatněné daňové odpočty zvýšit základ

daně. Tento krok je nutné provést ale maximálně 10 let nazpět, myšleno identifikovat částku odpočtů maximálně 10 let nazpět, tedy pokud byly nějaké vůbec uplatněny. Zvýšení základu daně se neprovede v jednotlivých minulých zdaňovacích obdobích, nýbrž v roce, kdy k předčasnému ukončení pojistné smlouvy dojde. Celkový součet částek uplatněných odpočtů, o které byl snížen základ daně v uplynulých 10 letech, je příjmem dle § 10 ZDP a je povinnost jej zahrnout a uvést v přiznání k dani z příjmů fyzických osob.

Jedinou výjimkou by byl případ, kdy nevzniká povinnost podání daňového přiznání samotného, a to tehdy, kdy by dříve uplatněné odpočty nedosahovaly u zaměstnanců 6 000 Kč a u ostatních daňových poplatníků 15 000 Kč (v součtu s případnými jinými příjmy) a není ani z jiného důvodu povinnost podat daňové přiznání.⁴

V rámci přiznání k dani z příjmů fyzických osob se součet uplatněných odpočtů uvede v ř. 40 a v řádcích 207 a 209 v příloze č. 2 daňového přiznání.

Povinnost dodanit dříve obdržené osvobozené příspěvky od zaměstnavatele (u zaměstnance)

Jestliže poskytoval příspěvek na životní pojištění zaměstnanci i zaměstnavatel, byl tento zpravidla díky splnění podmínek od daně z příjmu osvobozen. V tomto ohledu je ale namístě upozornit na to, že negativní úprava zdanění odpočtů platí v ZDP až od 1. 1. 2015, a proto se uplatní až na příspěvky zaměstnavatele poskytnuté počínaje rokem 2015. V roce předčasného ukončení pojistné smlouvy je zaměstnanec povinen podat daňové přiznání a uvést v něm součet příspěvků zaměstnavatele za příslušné předcházející roky a část roku, kdy k ukončení smlouvy došlo. Identifikace předmětné částky je bezproblémově zjištělná z potvrzení zaměstnavatele o zdanitelných příjmech v jednotlivých letech (pozor, nikoli z částky uvedené v potvrzení pojišťovny, které se zasílá při skončení pojištění).

V rámci přiznání k dani z příjmů fyzických osob se tato částka uvede jako příjem ze závislé činnosti na řádku 31 daňového přiznání a ve výpočtové tabulce k § 6. Dodanění příspěvků zaměstnavatele je předepsáno jen u životního pojištění, a nikoli u penzijního připojištění se státním příspěvkem, případně jiné formy penzijního pojištění. Výše uvedené dodanění se také neuplatní v případě plnění, kdy došlo ke vzniku nároku na starobní důchod nebo invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, nebo v případě, stane-li se pojištěný invalidním ve třetím stupni podle zákona o důchodovém pojištění, nebo v případě smrti a s výjimkou pojistných smluv, u nichž nebude vyplaceno pojistné plnění nebo odkupné a zároveň rezerva, kapitálová hodnota nebo odkupné bude přímo převedeno na jinou smlouvu soukromého životního pojištění splňující podmínky pro daňové osvobození příspěvků zaměstnavatele.⁵

³ § 15 odst. 5 a 6 ZDP.

⁴ § 38g odst. 1 a 2 ZDP.

⁵ § 6 odst. 9 písm. p) bod 3. ZDP.

Jednorázové vyrovnání – tzv. odbytné a jeho zdanění

V případě zániku penzijního připojištění bez výplaty penze nebo převodu prostředků do penzijního připojištění u jiného penzijního fondu má účastník po 12 měsících spoření nárok na výplatu tzv. odbytného. Odbytné je dle § 20 ZoPP⁶ dávkou z penzijního připojištění a odpovídá úhrnu příspěvků zaplacených účastníkem a podílu na výnosech hospodaření penzijního fondu odpovídajícího výši jím zaplacených příspěvků. Částky státního příspěvku je penzijní fond povinen vrátit ministerstvu.⁷

Dávky penzijního připojištění se státním příspěvkem podléhají srážkové dani podle zvláštní sazby daně ve výši 15 %.⁸ Tyto dávky jsou pro zjištění dílčího základu daně dle § 8 ZDP poníženy o zaplacené příspěvky a o státní příspěvky na penzijní připojištění.

Odbytné z penzijního připojištění se státním příspěvkem se však nesnižuje o příspěvky zaplacené penzijní společností

zaměstnavatelem za zaměstnance po 1. 1. 2000.⁹ V praxi to tedy znamená, že obdržené odbytné je již v čisté výši, tj. po snížení o srážkovou daň, kterou odvede sama penzijní společnost, a proto s výplatou odbytného již nevznikají pojištěnému další daňové povinnosti.

Výplata penze a související zdanění

Pokud účastník pojistného vztahu splní podmínky pro čerpání penze a zároveň pokud byly hrazeny příspěvky minimálně po dobu 3 let (případ nároku na invalidní a pozůstalostní penzi), event. 5 let (případ nároku na starobní penzi), obdrží částku, která se skládá z příspěvků zaplacených účastníkem, státních příspěvků, příspěvků zaměstnavatele a podílu na výnosech z hospodaření fondu. Samozřejmě je-li na ni nárok, lze požádat i o výplatu penze. Tuto je možné čerpat postupně, anebo jednorázově. Ve srovnání s odbytným klient získá nejen zaplacené příspěvky, ale také státní příspěvky a samozřejmě výnosy. I v tomto případě, pokud přispívá zaměstnavatel, budou u jednorázového vyrovnání jeho příspěvky zdaněny 15 %, stejně jako všechny výnosy.

SHRNUTÍ

Každý z nás si spoří své prostředky jiným způsobem. V případě různých druhů pojištění je nutné brát v potaz i jednotlivé možnosti jejich vypořádání. Zpravidla jakékoli ukončení má za následek krácení naspořených peněz. Blíže viz shrnující tabulka níže.

6 Zákon č. 42/1994 Sb. o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením (dále jen „ZoPP“).

7 § 23 odst. 2 ZoPP.

8 § 36 odst. 2 písm. k) ZDP.

9 § 8 odst. 6 ZDP.

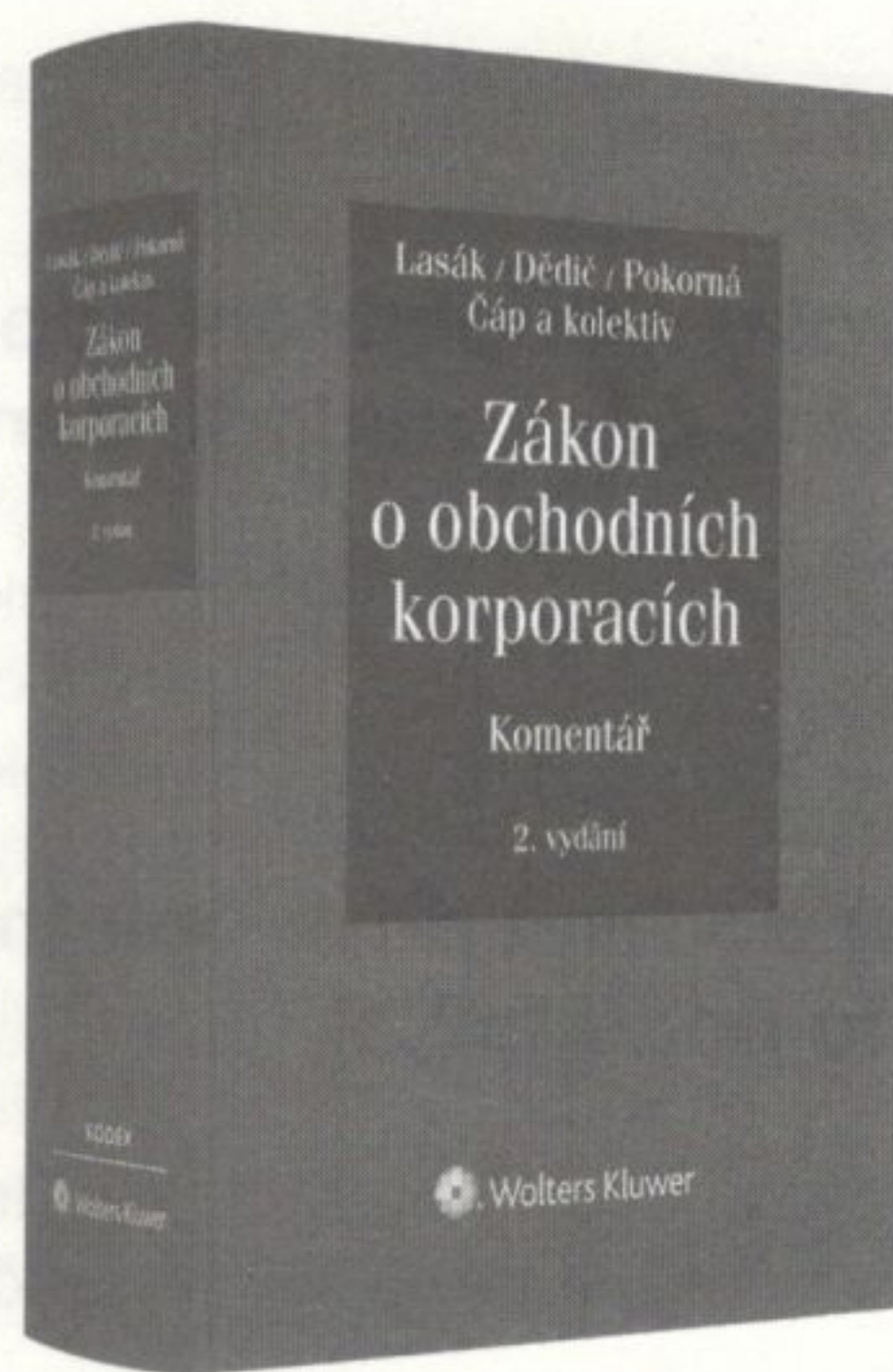

Wolters Kluwer

Komentář Wolters Kluwer získal v rámci XXIX. ročníku Karlovarských právnických dnů významné ocenění
Autorskou cenu ČR za nejprínosnější právnickou publikaci.

Knižní vydání komentáře si můžete objednat na obchod.wolterskluwer.cz

Komentář je také nedílnou součástí ASPI – právní obor **Právo obchodních korporací s Průvodcem**

Shrnutí možností ukončení smluvního vztahu s daňovými dopady

Varianta ukončení	Forma výplaty	Zdanění
jednorázový výběr	asi optimální stav, kdy penzijní připojištění skutečně přilepší v důchodovém věku, přičemž peníze lze získat formou jednorázového výběru za podmínky, že smlouva byla v platnosti alespoň 60 měsíců (to je pět let) a účastník dovršil věk 60 let	zdanění ve výši 15 % z výnosů a z příspěvku zaměstnavatele
výplata penze na období 9 let a méně	výplata penze na období 9 let a méně	zdanění 15% daní, a to pouze z výnosů
výplata penze na období 10 a více let	výplata penze na období 10 a více let	výplata je od daně z příjmů osvobozená, účastník tak získá celou hodnotu svých úspor
výplata odbytného	výplata odbytného, tj. ukončení smlouvy dříve než v 60 letech	zdanění 15% daní z příjmů z výnosů a příp. i z příspěvku zaměstnavatele, v případě uplatnění odpočtu příspěvků od základu daně vrácení za posledních deset let; asi jediným pozitivem je, že z případných příspěvků zaměstnavatele není povinnost vracet platby na sociálním a zdravotním pojištění

Jak už to bývá, daňové zatížení se významně podepisuje na konečné výnosnosti dané investice. Zdanění výnosových úroků je celkem běžné, avšak zdanění příspěvku zaměstnavatele je již mnohem citelnějším prvkem promítajícím se do efektivnosti investice. Protože je z hlediska státu výplata úspor formou penze bezpečnější, může si dovolit i čerpání určitého daňového zvýhodnění.

Je tedy velmi důležité dopředu promyslet a zvážit jednotlivé možnosti a způsoby ukončení smlouvy. Každý poplatník má totiž jiné preference, jedno je však jisté – platit co nejnížší daně by chtěl každý...

Wolters Kluwer
DAUC
VŠE PRO DAŇÁŘE & ÚČETNÍ

Nasloucháme Vaším přáním

Začněte využívat novou **osobní sekci Můj DAUČ**
a přizpůsobte si DAUČ na míru!

- označte si oblíbené dokumenty a mějte je vždy po ruce
- sledujte konkrétního autora, téma nebo předpis
- urychlete si práci díky historii naposledy přečtených textů
- vkládejte vlastní poznámky k článkům a najdete je právě v Můj DAUČ

Více na www.dauc.cz